

діяльності, вони в діяльності народжуються і розвиваються, так, наприклад, творчі художні здібності можуть розвиватися тільки в образотворчій діяльності.

Різноманітність визначення здібностей зумовила появу різноваріантних типологій, які відрізняються критеріями, що лежать в їх основі. Так, за критерієм виду психічних функціональних систем здібності поділяють на сенсомоторні, перцептивні, атенціональні, мнемічні, імажитивні, розумові, комунікативні; за критерієм основного виду діяльності - наукові (математичні, лінгвістичні і таке інше), творчі (музичні, літературні, художні). Крім того, вчені виокремлюють поняття «загальні» і «спеціальні» здібності, водночас підкреслюючи їх взаємопов'язаність: розвиток спеціальних здібностей можливий лише за умови наявності в людини загальних здібностей.

Достатньо об'єктивно і статистично доведено низкою психологічних досліджень, прозоро сформульовано С.Я. Лейтесом: «Обдарованість - це працьовитість» - в тому контексті цього положення, що обдаровані в будь-якій сфері діти - це завжди трудоголики: один створює книгу про птахів з малюнками і оригінальними текстами, інший робить серйозне соціологічне дослідження, третій винаходить прилад і т.д.

Отже, для того щоб виявити і правильно розвивати здібності дитини, одним з найважливіших моментів є забезпечення поетапного розвитку (дитсадок, школа, коледж, ЗВО) з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей, а також специфіки виявлення творчого потенціалу в різних видах діяльності.

У нашому ж випадку важливо правильно організувати процес розвитку здібної дитини у молодшому шкільному віці.

Література

1. Докшина Н., Кошель С. Робота з обдарованими та здібними учнями. Психолог, 2004. - 44с.
2. Гнатко М.М. Психологічні передумови роботи з обдарованими дітьми: Методичні рекомендації. — Луцьк, 1996. -26с.
3. Моляко В. О. Кульчицька О. І., Литвинова Н. І. Психологія дитячої обдарованості: Метод. Рекомендації. – К., 1995.- 25с.

УДК 37.015.31:159.955:510.5]:373.3.11.3-057.874

ЛІБА О.М., ТИСЯНЧИН І.М.
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ АЛГОРИТМІЧНИХ ВМІНЬ

Важливою складовою математичної компетентності є алгоритмічні вміння, без базових знань яких людина не зможе вдало розподілити години роботи та відпочинку, вирішити проблемну ситуацію, оволодіти навичками роботи з технікою, тощо. Зважаючи на це, можна зазначити, що вміння мислити алгоритмічно має стати невід'ємною складовою життя сучасної людини, зокрема і молодшого школяра. Адже, по-перше, характерною особливістю цього віку, в якому перебувають учні, є переорієнтація життєвих пріоритетів та створення життєвих навичок, по-друге, інформаційно-комунікаційні технології

супроводжують сучасну людину на кожному кроці життя. Крім того, вільне володіння алгоритмами є одним з прогнозованих результатів навчання математики в школі.

До питання формування математичної компетентності зверталися такі науковці, як: В. Ачкан, Н. Бібік, І. Єрмаков, А. Капіносов, В. Корольський, С. Раков, М. та інші.

Поняття алгоритм є вихідним як в характеристиці алгоритмічної компетентності, так і в її формуванні. Власне назву «алгоритм» пов'язують із ім'ям видатного багдадського вченого Аль-Хорезмі [1, с. 1] та перекладом його трактату «Про індійський рахунок». Кожний розділ трактату розпочинався словами «Сказав Альгорізм...». З часом в лекціях середньовічних професорів ім'я Аль-Хорезмі перетворилося на «алгорізм», «алгоритм». Пізніше термін [1, с. 2] «алгоритм» почав означати регулярний арифметичний процес і лише у VII столітті в роботах Лейбніца цей термін набув змістовності, яка не заперечує сучасному тлумаченню. М. Черкаський та В. Мітьков [1, с. 2] розглядають алгоритм як «будь який регулярний обчислювальний процес, що дозволяє за кінцеву кількість кроків розв'язувати задачі визначеного класу». В свою чергу А. Капіносов та В. Корольський [2, с. 79] вказують, що «під алгоритмом зазвичай розуміють точний, зрозумілий припис про виконання в певній послідовності кроків (дій; операцій) для розв'язування будь-якої із задач, яка належить до певного класу (типу) задач». Надалі вважатимемо останню характеристику означенням алгоритму. Оскільки вона є вичерпною, але не чіткою, в науковій літературі виокремлюють п'ять ознак (необхідних істотних властивостей), за яких певний припис діяльності можна назвати алгоритмом:

- Масовість – алгоритм призначений для розв'язування не однієї задачі, а будь-якої задачі певного класу однотипних задач.

- Дискретність і детермінованість – для кожного кроку (крім останнього) можна вказати єдиний (для деякого набору вихідних об'єктів), безпосередньо наступний за ними крок, між якими немає інших кроків.

- Результативність – алгоритм «гарантує» отримання результату, тобто точне виконання всіх указаних кроків з урахуванням її умов і порядку завжди зумовлює успішне розв'язання будь-якої задачі деякого типу.

- Конструктивність – однозначне пізнавання (впізнавання чи розпізнавання, тобто розрізнення й ототожнення) тих об'єктів, над якими здійснюються кроки алгоритму.

- Елементарність, автоматизованість – операції, системи операцій, що складають кожний крок алгоритму, входять до системи набутих, значною мірою автоматизованих дій виконавця алгоритму, тобто є раніше засвоєними елементами алгоритмічної діяльності, і їх виконання не викликає труднощів.

Існують різні класифікації алгоритмів. Розглянемо деякі з них. Так в залежності від способу задання розрізняють розгорнутий і згорнутий алгоритми. Розгорнутий спосіб задання алгоритму – це його задання у вигляді словесної програми – припису, у якому чітко фіксується, виокремлюється кожний крок і умови його виконання, який найчастіше використовується у початковій школі. Згорнуте задання алгоритму – це його задання у формі

правила, інструкції, таблиці або формули, у яких не виокремлена послідовність кроків. Залежно від мети, що досягається за допомогою алгоритмів, виокремлюють такі типи математичних алгоритмів: алгоритми розпізнавання, обчислювальні алгоритми, алгоритми перетворення, алгоритми побудови. Якщо завершальним результатом застосування алгоритму є судження розпізнавання про належність вихідного об'єкту до деякого, то цей алгоритм загалом є алгоритмом розпізнавання. Теоретичною основою алгоритмів розпізнавання є математичні означення. Як окремі кроки, операції алгоритми розпізнавання можуть передбачати числові операції, вимірювальні операції, перетворення і побудови об'єктів. Завершальним результатом застосування числових алгоритмів є отримання кількісних характеристик вихідних об'єктів, значень величин.

Алгоритми перетворення й побудови об'єктів - це відповідні перетворення вихідних об'єктів чи побудова об'єктів. Систему мисленневих способів дій, прийомів, методів і відповідних їм мисленневих стратегій, які спрямовані на розв'язування як теоретичних, так і практичних задач і результатом яких є алгоритми як специфічні продукти людської діяльності називають алгоритмічним мисленням [1]. На засадах зарахування алгоритмічного мислення до структури математичної алгоритмічної компетентності побудовані програми з математики України [2, с. 81]. Варто зазначити, що поряд із поняттям «алгоритмічне мислення» використовується і більш ширше поняття – «алгоритмічна культура».

Власне поняття «алгоритмічне мислення», «алгоритмічна культура» та «алгоритмічні уміння» є базовими характеристиками алгоритмічної компетентності. Для набуття учнями алгоритмічної компетентності доцільно формувати в учнів вміння обґрунтовувати правильність виконання дій та доцільність вибору певного методу розв'язування, варто відмовитися від репродуктивного повторення фактів, вводити алгоритми розв'язування поступово, даючи учням самостійно сформулювати кожен крок.

Література

1. Черкаський М. В. Історичний аспект складності алгоритму [Електронний ресурс] / М. В. Черкаський, В. С. Мітьков. – Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка». – 2002. – 8 с. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/30661/1/21-111-118.pdf> (дата звернення: 17.04.2018).
2. Корольський В. В. Математична алгоритмічна компетентність: теоретико-методичні основи формування, структура та рівні. / В. В. Корольський, А. М. Капіносов. – Педагогіка вищої та середньої школи. – 2013. – Вип. 37 – С. 78-84.

УДК 319.46

МАЛАХОВ Є.В.

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ ОФЦЕРА-СЛУХАЧА У КОНТЕКСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ

Професія військового дуже складна. Це людина в пагонах, яка повинна добре знати військове середовище, мати уяву про порядок виконання завдань.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>